

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 409/2019-80

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. januára 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a zo sudcov Miroslava Duriša a Mojмира Mamojku (sudca spravodajca) v konaní o ústavnej sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] maloletého [REDACTED] [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného zákonnými zástupcami – matkou [REDACTED] a otcom [REDACTED], a [REDACTED] [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], všetci právne zastúpení advokátom JUDr. Štefanom Kseňákom, PhD., Park Angelinum 4, Košice, vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 14, čl. 19 ods. 2 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 8 CoP 273/2018 z 29. marca 2019 a takto

rozhodol:

Ústavnej sťažnosti [REDACTED], maloletého [REDACTED] [REDACTED]
a [REDACTED] nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Sťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 409/2019-42 z 15. októbra 2019 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka v 1. rade“), maloletého [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného zákonnými zástupcami – matkou [REDAKOVANÉ] a otcom [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ v 2. rade“), a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ v 3. rade“) (spolu ďalej „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 14, čl. 19 ods. 2 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 8 CoP 273/2018 z 29. marca 2019 (ďalej len „uznesenie krajského súdu“ alebo „napadnuté rozhodnutie“).

2. Sťažovateľka v 1. rade a sťažovateľ v 3. rade sú rodičmi sťažovateľa v 2. rade a súčasne vystupujú v procesnom postavení žalovaných v súdnom konaní vedenom Okresným súdom Košice II (ďalej len „okresný súd“), v ktorom sa žalobca domáha určenia, že súhlasné vyhlásenie rodičov o otcovstve urobené sťažovateľkou v 1. rade a sťažovateľom v 3. rade je neplatné, ako aj určenia otcovstva k sťažovateľovi v 2. rade.

3. Uznesením krajského súdu bol zrušený rozsudok okresného súdu sp. zn. 24 C 3/2018 z 12. júna 2018, ktorým okresný súd žalobu zamietol. Krajský súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia uviedol, že žalobca má naliehavý právny záujem na určení neplatnosti vyhlásenia rodičov o otcovstve, lebo len v prípade vyhovenia tejto

žalobe sa stane aktívne legitimovaným na podanie žaloby o určenie otcovstva k sťažovateľovi v 2. rade, čím môže dôjsť k náprave nežiaduceho stavu, ktorým je konflikt medzi právnym a biologickým otcovstvom. V ďalšej časti sa krajský súd venoval otázkam dokazovania, ktoré je potrebné vykonať, hodnoteniu dôkazov a tiež uviedol, že nespochybňuje právny názor, že požiadavka domnelého otca na určenie „biologickej pravdy“ ustupuje „právu dieťaťa na rodinu“ a požiadavke výchovy dieťaťa v úplnej rodine a v určitých prípadoch nemusí mať biologická realita prednosť pred právnou domnienkou.

4. Sťažovatelia ďalej uviedli, že vydaniu uznesenia krajského súdu predchádzalo dovolacie konanie, v rámci ktorého Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením sp. zn. 6 Cdo 224/2016 zrušil predchádzajúci rozsudok krajského súdu sp. zn. 8 CoP 453/2015 z 27. mája 2016 a rozsudok okresného súdu sp. zn. 25 C 117/2013 zo 17. decembra 2013, ktorými bola žaloba žalobcu zamietnutá, a vyslovil právny názor: *«Predovšetkým treba uviesť, že odvolací súd nedal v dôvodoch rozsudku žiadnu odpoveď na právnu argumentáciu žalobcu uvedenú v odvolaní, týkajúcu sa neplatnosti právneho úkonu podľa § 37 OZ a neplatnosti právneho úkonu podľa § 39 OZ, hoci táto mala rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní, a len konštatoval, že súd prvej inštancie sa vypořiadal s námietkami žalobcu uplatnenými v odvolaní, čo však vôbec nezodpovedá obsahu jeho rozhodnutia. Odvolací súd nedal v dôvodoch rozsudku odpoveď ani na námietku žalobcu, že súd prvej inštancie nevzal do úvahy všetky ním uvádzané skutočnosti (ich pravdivosť žalovaná 1/ a žalovaný 2/ v konaní nepopreli), hoci mali dokázať, vedomosť žalovanej 1/ a žalovaného 2/ o tom, že žalovaný 2/ nie je biologickým otcom maloletého... a že súhlasné vyhlásenie otcovstva sledovalo vylúčenie žalobcu z otcovstva k maloletému dieťaťu, čo bolo v konaní podstatné. Odvolací súd náležite neodôvodnil ani to, prečo nevykonal žalobcom navrhnutý dôkaz o otcovstve metódou DNA, hoci vykonanie tohto dôkazu sám nariadil prostredníctvom súdu prvej inštancie. Okrem toho dôvody rozsudku odvolacieho súdu sú aj vzájomne protirečivé (rozporné), keď odvolací súd na jednej strane uvádza, že súd prvej inštancie zistil správne skutkový stav veci, no zároveň na inom mieste konštatuje pochybnosť ohľadom skutočného otcovstva žalovaného 2, vzhľadom na preukázanie prítomnosti žalobcu pri pôrode maloletého dieťaťa a následnej komunikácie medzi ním a matkou maloletého ohľadne jeho otcovstva k maloletému, čo zisteniam súdu*

prvej inštancie nekorešponduje. Rovnako tomu je aj v súvislosti s konštatovaním odvolacieho súdu, že súd prvej inštancie vec po právnej stránke správne posúdil a následne poukazuje na to, že o súhlasnom vyhlásení rodičov o otcovstve k maloletému dieťaťu, nie je možné riadne a zákonne rozhodnúť v konaní o určenie neplatnosti právneho úkonu podľa Občianskeho súdneho poriadku, lebo platnosť tohto právneho úkonu je predmetom konania o zapretie otcovstva podľa ustanovení Zákona o rodine. Rozsudok odvolacieho súdu je preto pre nedostatok dôvodov nepreskúmatel'ný a nepresvedčivý.

K ostatne uvedenej argumentácii odvolacieho súdu treba uviesť, že tak právna teória ako aj súdna prax nevylučujú možnosť domáhať sa v civilnom konaní určenia neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov o otcovstve, pokiaľ by neboli náležitosti vyhlásenia právneho úkonu v zmysle § 37 a nasl. OZ splnené, resp. ak obaja vyhlasujúci rodičia vedeli, že muž, ktorý takéto vyhlásenie učinil, nie je jeho biologickým otcom (pozri Zákon o rodine, Komentár, Doc. JUDr. Bronislava Pavelková, PhD., 2. vydanie 2013, C-H-BECK, str. 543, resp. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/492/2015). V danej veci žalobca neplatnosť súhlasného vyhlásenia žalovanej 1/ a žalovaného 2/ o otcovstve odôvodňuje práve nedostatkom náležitostí vyplývajúcich z § 37 ods. 1 a § 39 OZ, resp. tým, že žalovaná 1/ a žalovaný 2/ v čase urobenia právneho úkonu mali vedomosť o tom, že žalovaný 2/ nie je biologickým otcom maloletého... Žalobca v právnom postavení domnelého otca nemá podľa Zákona o rodine priamu možnosť zaprieť otcovstvo právneho otca, t. j. žalovaného 2/. V prípade konfliktu medzi právnym a biologickým otcom by ale nemala absentovať v právnej úprave možnosť nápravy takéhoto nežiadúceho stavu. Treba preto pripustiť na strane žalobcu možnosť domáhať sa na súde ochrany svojho práva (práva na súkromný a rodinný život) žalobou o určenie neplatnosti tohto právneho úkonu. Ak odvolací súd v danej situácii vyslovil, že v tomto konaní nie je možné riadne a zákonne o takejto žalobe rozhodnúť, odmietol žalobcovi možnosť domáhať sa zákonom stanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, čo je v rozpore s Čl. 6 ods. 1 Dohovoru a Čl. 46 ods. 1 Ústavy. Zároveň týmto postupom odvolacieho súdu došlo aj k porušeniu práva žalobcu na relevantné konanie súdu spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Okrem toho, uvedený záver krajského súdu, a to aj v kontexte jeho podpornej argumentácie, treba považovať za svojvoľný a neudržateľný. Zákon o rodine ako hmotnoprávny predpis totiž nie je špeciálnou právnou úpravou

k Občianskemu súdnemu poriadku, ktorý je procesným predpisom. Vzťah týchto právnych predpisov nie je vzťahom špeciálnej právnej úpravy a všeobecnej právnej úpravy a preto záver krajského súdu, že „v opačnom prípade by dochádzalo k obchádzaniu špeciálnej právnej úpravy postupom podľa všeobecnej právnej úpravy“, nemá racionálny základ v interpretácii príslušných ustanovení právnych predpisov. Zákon o rodine v ustanovení § 110 umožňuje podporné použitie ustanovení Občianskeho zákonníka, ktoré sa použijú vtedy, ak Zákon o rodine určitú otázku neupravuje alebo ju upravuje neúplne. Keďže Zákon o rodine otázku platnosti právnych úkonov, akým je aj súhlasné vyhlásenie rodičov o otcovstve, neupravuje, treba potom použiť príslušné ustanovenia Občianskeho zákonníka, t. j. možno primerane použiť tiež ustanovenia § 3 7 ods. 1, § 38 a § 39 OZ.»

5. Sťažovatelia zastávajú názor, že napriek tomu, že ústavnou sťažnosťou napádajú zrušujúce rozhodnutie krajského súdu, po ktorom bude nasledovať konanie na súde prvej inštancie, ako aj odvolacie konanie, je daná právomoc ústavného súdu preskúmať ho, pretože jeho dôsledky na právnu istotu sťažovateľov sú závažné.

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka sťažovateľov, že krajský súd svojou interpretáciou ustanovení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) a Občianskeho zákonníka uprednostnil možnosť žalobcu ako domnelého biologického otca domáhať sa preskúmania otcovstva zapísaného otca cez určenie neplatnosti právneho úkonu – súhlasného vyhlásenia rodičov o otcovstve pred právnou istotou a právom na rodinný a súkromný život sťažovateľov, čo má zásadný dopad najmä na sťažovateľa v 2. rade, čím porušil právo sťažovateľov na súdnu ochranu, právo na ochranu súkromného a rodinného života a právo vyplývajúce z čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa a v konečnom dôsledku napadnutým uznesením aj právo podľa čl. 14 ústavy, lebo s dieťaťom sa má konať predovšetkým ako so subjektom, nie ako s objektom, na ktorý sa viažu práva iných osôb.

7. Sťažovatelia tiež namietali, že žalobca sa okrem žiadaného určenia neplatnosti právneho úkonu domáha aj určenia otcovstva k sťažovateľovi v 2. rade. Podľa názoru

sťažovateľov pre posúdenie veci je nutné vnímať teoretický rozdiel medzi deklaratívnymi a konštitutívnymi rozhodnutiami, keďže právny názor vyslovený krajským súdom v napadnutom rozhodnutí by mal viesť k rozhodnutiu o určení otcovstva žalobcu, ktoré je právotvorným rozhodnutím. Požadovaným konštitutívnym rozhodnutím súdu by došlo k určeniu otcovstva žalobcu k sťažovateľovi v 2. rade, čím by bola narušená predovšetkým právna istota, v ktorej sťažovateľ v 2. rade od svojho narodenia žije. V statusových veciach, medzi ktoré nepochybne patrí aj určenie otcovstva, je nevyhnutné dať prednosť právnej istote pred zásadou materiálnej pravdy. Princíp právnej istoty v statusových veciach je obsiahnutý aj v ustanoveniach zákona o rodine (§ 84 – § 96). Základným predpokladom, ktorý reflektuje prioritu právnej istoty pred prípadnou materiálnou (biologickou) pravdou, je fakt, že určiť otcovstvo je možné len k dieťaťu, ktoré je právne voľné.

8. V právnej veci sťažovateľov stojí oproti sebe právna istota plynúca pre sťažovateľov zo súhlasného vyhlásenia o určení otcovstva, ktoré vytvorilo právny stav existencie otcovstva sťažovateľa v 3. rade a z pohľadu sťažovateľa v 2. rade právny stav, že jeho otcom je sťažovateľ v 3. rade, a na druhej strane princíp individuálnej spravodlivosti, t. j. otázka ochrany základných práv, ktoré mohli byť v konaní, v ktorom sa žalobca domáha určenia otcovstva k sťažovateľovi v 2. rade, porušené. Právne stabilizovaný osobný stav sťažovateľa v 2. rade je v tomto prípade jeho prvoradým záujmom chráneným Dohovorom o právach dieťaťa. Sťažovatelia preto zastávajú názor, že princíp právnej istoty musí mať v statusových veciach prednosť a prioritu pred základným právom na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie. Nemožno predsa zaujať názor, že prvoradým je záujem osoby, ktorá tvrdí, že je biologickým otcom dieťaťa.

9. Napadnutým rozhodnutím krajský súd podľa sťažovateľov zvýraznil právo na prístup k súdu osoby, ktorá tvrdí, že je biologickým otcom, ale naliehavosť tejto osoby nepomeruje s naliehavosťou práv „právneho otca“, matky dieťaťa a predovšetkým dieťaťa samotného, čím vytvoril predpoklad, aby sa sťažovateľ v 2. rade v budúcnosti dozvedel, že má prípadného biologického otca odlišného od „právneho“ otca, pričom tento biologický otec mu ani nechýba, a vlastne s rizikom, aby žilo s vedomím, že je niekoľko osôb, ktoré

sú jeho otcami. Toto je veľmi výrazný zásah do integrity dieťaťa, obzvlášť vo veku 7 rokov, čo je v priamom rozpore s Dohovorom o právach dieťaťa.

10. Z napadnutého uznesenia tak jednoznačne vyplýva nadradenie záujmu žalobcu v tejto veci. Sťažovateľ v 2. rade ani len nie je uvedený medzi stranami sporu, v úvodnej časti uznesenia krajského súdu je len spomenuté, že k maloletému [REDAKOVANÉ] sa určuje otcovstvo. Teda spomína sa tam v takom kontexte, že je objektom určenia otcovstva. Podľa čl. 14 ústavy však každý ma spôsobilosť na práva. Keďže každým je podľa ústavy každá fyzická osoba a tam, kde to povaha práva pripúšťa, tak aj právnická osoba, tak má sťažovateľ v 2. rade spôsobilosť na práva, a teda k nemu treba pristupovať ako k subjektu. Následne aj úvahy súdu musia vychádzať z toho, že je subjekt a v spojení s čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa aj privilegovaným subjektom, ktorého práva treba pri pomerovaní a vyvažovaní s právami ostatných účastníkov konania nadradovať, lebo aj v konaní na krajskom súde mal byť v tejto veci prvoradým záujem dieťaťa, čo sa malo premietnuť aj do záverov krajského súdu. Toto sa ale podľa názoru sťažovateľov neudialo a z namietaného uznesenia to ani nevyplýva.

11. Na základe už uvedeného sťažovateľa navrhli, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo sťažovateľky v 1. rade [REDAKOVANÉ], sťažovateľa v 2. rade maloletého [REDAKOVANÉ] a sťažovateľa v 3. rade [REDAKOVANÉ] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a ľudské právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn.: 8CoP/273/2018 zo dňa 29. marca 2019 (číslo konania: 8CoP/273/2018-611) porušené bolo.

2. Základné právo sťažovateľky v 1. rade [REDAKOVANÉ], sťažovateľa v 2. rade maloletého [REDAKOVANÉ] a sťažovateľa v 3. rade [REDAKOVANÉ] na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ľudské právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn.: 8CoP/273/2018 zo dňa 29. marca 2019 (číslo konania: 8CoP/273/2018-611) porušené bolo.

3. Základné právo sťažovateľa v 2. rade maloletého [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] na to, že záujem dieťaťa je prvoradý podľa čl. 3 ods. 1 a ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa a základné právo na spôsobilosť na práva podľa čl. 14 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn.: 8CoP/273/2018 zo dňa 29. marca 2019 (číslo konania: 8CoP/273/2018-611) porušené bolo.

4. Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje uznesenie Krajského súdu v Košiciach sp. zn.: 8CoP/273/2018 zo dňa 29. marca 2019 (číslo konania: 8CoP/273/2018-611) a vec mu vracia na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.“

II.

Vyjadrenia krajského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľov

12. Zúčastnená osoba [REDAKOVANÉ] (žalobca v tangovanom konaní), zastúpený advokátom [REDAKOVANÉ], v podaní doručenom ústavnému 12. novembra 2019 k ústavnej sťažnosti uviedol, že meritom právnej veci je obrana žalobcu proti konaniu sťažovateľky v 1. rade, ktorá sa protiprávnym spôsobom snaží žalobcu vylúčiť z výkonu rodičovských práv k maloletému sťažovateľovi, ktorý je spoločným dieťaťom žalobcu a sťažovateľky v 1. rade. Na ten účel sťažovateľka v 1. rade urobila so sťažovateľom v 3. rade, ktorý je zamestnancom otca sťažovateľky v 1. rade, neplatný právny úkon – súhlasné vyhlásenie údajného otcovstva sťažovateľa v 3. rade k sťažovateľovi v 2. rade.

Z dôvodu nedostatočne precíznej právnej úpravy musel žalobca najprv žalovať určenie neplatnosti súhlasného vyhlásenia o otcovstve a následne žiadať určenie jeho otcovstva. Prípustnosť takejto žaloby jednoznačne potvrdil najvyšší súd v uznesení sp. zn. 6 Cdo 224/2016, v ktorom jasne dôvodil, že žalobca je k podaniu takého žalobného návrhu oprávnený v zmysle právnej praxe a teórie a že opačný záver by predstavoval odmietnutie spravodlivosti žalobcovi.

Zúčastnená osoba v ďalšom uviedla, že «vo veci prebiehalo konanie na okresnom súde pod sp. zn.: 24 C 3/2018, v ktorom okresný súd konal až škandalózne nezákonne, keďže „nevykonala žiadne dôkazy navrhnuté žalobcom, neprihliadol na fakty, že sťažovateľka 1/ dlhodobo žila a študovala v Bratislave, kde partnersky a intímne žila so

žalobcom, sťažovateľ 3/ žil naproti tomu v Košiciach, žalobcu sťažovateľku sprevádzal do pôrodnice pri pôrode sťažovateľa 2/, sťažovateľka 1/ po pôrode žalobcovi oznámila že má syna a žalobcu uviedla ako otca sťažovateľa 2/, naproti tomu sa sťažovateľka 1/ a sťažovateľ 3/ v čase splodenia sťažovateľa 2/ nepoznali, neudržiavali žiadny intímny kontakt, sťažovateľ 3/ má vlastnú rodinu, sťažovateľka 1/ a sťažovateľ 3/ rodičovstvo k sťažovateľovi 2/ súhlasne vyhlásili až po roku od jeho narodenia, sťažovateľa 2/ nevychovávali spolu v spoločnej domácnosti, sťažovateľ 3/ žije so svojou vlastnou rodinou, sťažovateľ 3/ je zamestnancom otca sťažovateľky 1/, vyhlásením otcovstva k sťažovateľovi 2/ iba urobil službu svojmu zamestnávateľovi a pod.

Súd prvej inštancie odmietol vykonať aj dokazovanie formou analýzy DNA, ktorá by jednoznačne zodpovedala otázku otcovstva k sťažovateľovi 2/.

Súd prvej inštancie na jednej strane nevykonal žiadne dokazovanie, no na strane druhej konštatoval, že „nebola preukázaná neexistencia intímneho vzťahu v čase splodenia maloletého medzi sťažovateľkou 1/ a sťažovateľom 3/“, pričom negatívnu dôkaznú teóriu právna prax a teória nepripúšťa.

Sťažovateľka 1/ a sťažovateľ 3/ odmietli v konaní vypovedať a v písomnom vyjadrení (pripravenom ich PZ) iba vágne uviedli, že súhlasné vyhlásenie o otcovstve k sťažovateľovi 2/ urobili „slobodne, vážne, určite a zrozumiteľne s vedomím o právnych účinkoch“.

Súd prvej inštancie teda odmietol vykonať dôkazy navrhnutého žalobcom, od žalobcu žiadal preukázanie negatívnej skutkovej okolnosti (neexistencie intímneho vzťahu sťažovateľky 1/ a sťažovateľa 3/ v rozhodnom období pre splodenie sťažovateľa 2/) a unesenie dôkazného bremena vyhodnocoval iba vo vzťahu k žalobcovi, a to neprimerane prísne a mimoriadne kriticky, kdežto od sťažovateľov 1/ a 3/ mu stačilo iba vágne písomné vyjadrenie a odmietnutie vypovedať.

Prvoinštančný súd svojím postupom závažným spôsobom pochybil pri vedení dokazovania s ohľadom na prejednací princíp, princíp kontradiktórnosti konania a s tým súvisiacej povinnosť uniesť dôkazné bremeno vo vzťahu k formálnej pravde.»

Rozsudok okresného súdu, ktorým bola žaloba žalobcu zamietnutá, napadol žalobca odvolaním, ktorému krajský súd vyhovel.

Podľa názoru zúčastnenej osoby vec ešte nebola riadnym spôsobom meritórne prejednaná, a preto považuje ústavnú sťažnosť za predčasnú. Okresný súd začne až v tomto

štádiu vo veci konať zákonným spôsobom a dostane sa k vykonaniu nejakého relevantného dokazovania.

V druhom rade je podľa zúčastnenej osoby ústavná sťažnosť, v ktorej sťažovatelia polemizujú o konkurencii rodičovských práv biologického otca a právneho otca a práv dieťaťa na stabilné rodinné prostredie, absolútne nedôvodná. Zúčastnená osoba vyjadrila súhlas s tým, že za istých podmienok majú stabilita rodinného prostredia dieťaťa a práva právneho rodiča prednosť pred realizáciou rodičovských práv biologickým rodičom, avšak skutkový stav v danej právnej veci je absolútne odlišným od prezentovaného.

„Sťažovateľka 1/ žije dlhodobo v Bratislave, kde vychováva maloletého sťažovateľa 2/. Sťažovateľ 3/ žije na východnom Slovensku s vlastnou rodinou. Súhlasným vyhlásením o otcovstve k sťažovateľovi 2/ urobil sťažovateľ 3/ iba službu svojmu zamestnávateľovi, ktorý je otcom sťažovateľky 1/. Sťažovateľ 3/ so sťažovateľkou 1/ nikdy netvorili pár, nikdy nežili v spoločnej domácnosti a nikdy spoločne nevychovávali sťažovateľa 2/. Jediným účelom súhlasného vyhlásenia o otcovstve k sťažovateľovi 2/ zo strany sťažovateľky 1/ a sťažovateľa 3/ bolo „zablokovanie“ žalobcu pri výkone jeho rodičovských práv k sťažovateľovi 2/.

... Sťažovatelia neboli v konaní pred súdom prvej inštancie schopný produkovať ani jeden jediný dôkaz o tom, že by sa vôbec poznali, nehovoriac o vzájomnom intímnom styku či nebodaj spolužití v spoločnej domácnosti. Obaja odmietli vypovedať a okrem vágneho písomného vyhlásenia o platnosti súhlasného vyhlásenia o otcovstve k sťažovateľovi 2/ nepredložili absolútne žiadne dôkazy - žiadne spoločné fotografie, žiadnu elektronickú komunikáciu, nenavrhlí vypočuť absolútne žiadnych svedkov (spoloční známi, priatelia) a pod..

V nadväznosti na vyššie uvedené skutočnosti si žalobca dovoľuje Ústavný súd upozorniť na bezprecedentné zavádzanie zo strany sťažovateľov vo veci skutkového stavu, nakoľko sťažovatelia nikdy netvorili spoločnú domácnosť, čo by odôvodňovalo rozhodovanie súdu o konkurencii práv a záujmov medzi biologickým rodičom a právnym rodičom, ktorý dieťa skutočne vychováva, resp. konkurencie rodičovských práv biologického rodiča vs. práva dieťaťa na stabilné rodinné prostredie.“

13. Predseda krajského súdu sa k obsahu ústavnej sťažnosti vyjadril podaním sp. zn. 1 SprV 850/2019 z 18. novembra 2019, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 20. novembra 2019, v ktorom v relevantnej časti uviedol: *«Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti namietajú, že Krajský súd v Košiciach svojou interpretáciou ustanovení Zákona o rodine uprednostnil možnosť žalobcu ako domnelého biologického otca domáhať sa preskúmania otcovstva zapísaného otca cez určenie neplatnosti právneho úkonu pred právnou istotou a právom na súkromný a rodinný život sťažovateľov, čím porušil právo sťažovateľov na súdnu ochranu, právo na ochranu súkromného a rodinného života a práva vyplývajúce z Dohovoru o právach dieťaťa, lebo s dieťaťom sa má konať predovšetkým ako so subjektom, nie ako objektom, ku ktorému sa viažu práva iných osôb. Vytýkajú teda nadradenie záujmu žalobcu v tejto veci, pričom maloletý sťažovateľ ani len nie je uvedený medzi stranami sporu, lebo v úvodnej časti uznesenia krajského súdu je len spomenuté, že k maloletému [REDAKOVANÉ] sa určí otcovstvo. Je teda iba objektom určenia otcovstva.*

S týmito námietkami sťažovateľov si dovoľím nesúhlasiť a zdôrazňujem, že Krajský súd v Košiciach bol v tejto veci viazaný právnym názorom Najvyššieho súdu SR, vyjadreným v uznesení z 31. 10. 2017 sp. zn. 6Cdo 224/2016, ktoré bolo uverejnené pod č. 68 v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky z roku 2018 (R 68/2018).

Právna veta vyššie uvedeného rozhodnutia znie: „Právny poriadok Slovenskej republiky nevyučuje možnosť, aby sa ten, kto o sebe tvrdí, že je biologickým otcom mal. dieťaťa, domáhal určenia neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov podľa § 91 ods. 1 Zákona o rodine. V konaní má kľúčový význam najlepší záujem maloletého dieťaťa.“

Vychádzajú z vyššie vysloveného záväzného názoru NS SR v tejto prejednávanej veci Krajský súd v Košiciach vychádzal z prípustnosti žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu – súhlasného vyhlásenia rodičov a prejednal navrhovateľom podané odvolanie, súc viazaný jeho rozsahom a dôvodmi.

Túto viazanosť právnym názorom dovolacieho súdu nemožno interpretovať tak, že krajský súd uprednostnil žalobcu ako domnelého biologického otca, resp. jeho práva pred právnou istotou a právami maloletého dieťaťa, ako aj právami ostatných sťažovateľov a že by teda nadradil záujem žalobcu nad záujmy maloletého dieťaťa.

Pokiaľ Krajský súd v Košiciach v predchádzajúcom rozhodnutí v tejto veci zo dňa 27. 05. 2016 sp. zn. 8CoP 453/2015 vychádzal z iného záveru, konkrétne zo záveru, že právoplatne určené otcovstvo k dieťaťu môžu zaprieť len zákonom taxatívne vymenované aktívne legitimované osoby a o právnom úkone, ktorým je súhlasné vyhlásenie rodičov o otcovstve k maloletému dieťaťu, nie je možné riadne a zákonne rozhodnúť, tento jeho záver nebol správny, čo konštatoval Najvyšší súd Slovenskej republiky vo vyššie uvedenom rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/224/2016.

V zmysle ust. § 455 CSP ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu.

S poukazom na vyššie citované ustanovenie, Krajský súd v Košiciach (ako aj súd prvej inštancie) bol viazaný právnym názorom vysloveným Najvyšším súdom Slovenskej republiky.

Z rozhodnutia NS SR sp. zn. 6Cdo 224/2016 z 31. 10. 2017 pritom vyplýva, že žalobca v právnom postavení domnelého otca nemá podľa Zákona o rodine priamu možnosť zaprieť otcovstvo právneho otca, t.j. odporcu v 2. rade. V prípade konfliktu medzi právnym a biologickým otcom by ale nemala absentovať v právnej úprave možnosť nápravy takého nežiaduceho stavu. Treba preto pripustiť na strane žalobcu možnosť domáhať sa na súde ochrany svojho práva na súkromný a rodinný život žalobou o určenie neplatnosti právneho úkonu.

Aj vyššie uvedené závery nasvedčujú tomu, že postup krajského súdu nesmeroval k uprednostneniu práv žalobcu ako domnelého biologického otca pred právami dieťaťa a jeho rodičov (biologickej matky a právneho otca), ale smeroval k zabezpečeniu prístupu domnelého biologického otca k súdu a k možnosti domáhať sa svojich práv ako biologický otec na nezávislom a nestrannom súde.

Maloleté dieťa bolo v konaní zastúpené kolíznym opatrovníkom, s ktorým krajský súd konal a ktorého uviedol v záhlaví napadnutého uznesenia, tento bol maloletému dieťaťu ustanovený v zmysle § 31 Zákona o rodine a chránil jeho práva a právom chránené záujmy, preto sa nemožno stotožniť s námietkou, že maloletý bol iba „objektom určenia otcovstva“.

Ďalšia námietka sťažovateľov smeruje k tomu, že právny názor vyslovený krajským súdom v napadnutom rozhodnutí by mal viesť k rozhodnutiu o určení otcovstva žalobcu,

pričom týmto rozhodnutím by došlo k určení otcovstva žalobcu k maloletému sťažovateľovi, a tým by bola narušená právna istota, v ktorej maloletý sťažovateľ od svojho narodenia žije. Zdôraznil pritom princíp právnej istoty v statusových veciach pred zásadou materiálnej pravdy.

K tejto námietke sťažovateľov Krajský súd v Košiciach uvádza, že prípadným určením neplatnosti súhlasného vyhlásenia o otcovstve k maloletému dieťaťu nedochádza automaticky k určení otcovstva navrhovateľa. Ide o dva samostatné nároky a určenie neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov k maloletému dieťaťu je iba predpokladom preto, aby bolo možné pokračovať v konaní o určenie otcovstva. Samotné určenie neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov však bez ďalšieho neznamena určenie otcovstva navrhovateľa. Konanie o určenie otcovstva bude prebiehať až následne a v tomto konaní o určenie otcovstva bude potrebné vykonať aj ďalšie dôkazy pre záver, či navrhovateľ je biologickým otcom dieťaťa.

Pokiaľ ide o princíp právnej istoty v statusových veciach, Krajský súd v Košiciach poukazuje na tú skutočnosť, že žalobca sa domáha určenia otcovstva už od 27. 06. 2013 a k tejto žalobe pristúpil bezprostredne potom, čo došlo súhlasným vyhlásením matky maloletého dieťaťa a odporcu v 2. rade k určení otcovstva súhlasným vyhlásením (26. 02. 2013). Dieťa sa pritom narodilo 12. 02. 2012 a od jeho narodenia navrhovateľ prejavoval o dieťa záujem. Krajský súd preto už vo svojom rozsudku zo dňa 27. 05. 2016, č. k. 8CoP 453/2015 – 330 (ktorý bo následne zrušený uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 31. 10. 2017 sp. zn. 6 Cdo 224/2016) konštatoval, že vzhľadom na vykonané dokazovanie je možné predpokladať pochybnosti ohľadom skutočného otcovstva otca. Je v záujme maloletého, aby bolo jednoznačne preukázané, kto je jeho biologickým otcom s prihliadnutím aj na to, že od súhlasného vyhlásenia otcovstva k nemu neuplynula taká dlhá doba, ktorá by odôvodnila konštatovanie, že uplynutím času a vznikom silných citových väzieb medzi maloletým a právnym otcom je v jeho záujme, aby právne otcovstvo malo prednosť pred biologickým otcovstvom, čo však nebolo možné v prebiehajúcim konaní preukázať. Dospel teda k záveru, že vzhľadom na okolnosti danej veci nemôže mať určenie biologického otcovstva za následok zásah do statusu a právnej istoty maloletého dieťaťa.

Vyššie uvedené platí aj ohľadne námietky sťažovateľov, že došlo k porušeniu ich právnej istoty plynúcej zo súhlasného vyhlásenia o určení otcovstva.

K námietke sťažovateľov, že právne stabilizovaný osobný stav maloletého sťažovateľa je v tomto prípade jeho prvoradým záujmom chráneným Dohovorom o právach dieťaťa a nemožno za prvoradý považovať záujem osoby, ktorá tvrdí, že je biologickým otcom dieťaťa, krajský súd zdôrazňuje, že v odôvodnení sťažovateľmi napadnutého uznesenia nezaujal stanovisko, že by prvoradým bol záujem osoby, ktorá tvrdí, že je biologickým otcom, nad záujmom maloletého dieťaťa a venoval náležitú pozornosť otázke posúdenia najlepšieho záujmu maloletého v bode 28. sťažovateľmi napadnutého uznesenia.

Dovolíme si preto nesúhlasiť s tvrdením sťažovateľov, že krajský súd zvýraznil právo na prístup k súdu osoby, ktorá tvrdí, že je biologickým otcom a nepomeroval naliehavosť tejto osoby s naliehavosťou práv právneho otca, matky dieťaťa a dieťaťa samotného a vytvoril predpoklad, aby sa maloletý sťažovateľ v budúcnosti dozvedel, že má prípadného biologického otca odlišného od právneho, čo je výrazný zásah do integrity dieťaťa, obzvlášť vo veku sedem rokov.

Ohľadne tejto námietky Krajský súd v Košiciach poukazuje na bod 28. odôvodnenia uznesenia zo dňa 29. 03. 2019, č. k 8 CoP/273/2018 – 611, v ktorom vyslovil záver, že požiadavka domnelého otca na určenie biologickej pravdy ustupuje právu dieťaťa na rodinu a požiadavke výchovy dieťaťa v rodine a v určitých prípadoch nemusí mať biologická realita prednosť pred právnou domnienkou, avšak zároveň poukázal na záver vyplývajúci z dovtedy vykonaného dokazovania, že súlad právnej reality so sociálnou realitou v súdnej veci nevyplýva, z obsahu spisu nerezultujú žiadne sociálne väzby medzi odporcom v 2. rade a maloletým dieťaťom a z tohto dôvodu odvolací súd nevidí v súdnej veci súlad medzi právnym otcovstvom odporcu v 2. rade a rodičovstvom sociálnym, kde rodič vykonáva osobnú starostlivosť o maloleté dieťa, predovšetkým o jeho telesný, citový, rozumový a mravný vývoj. Za tejto situácie je vylúčené tvrdenie o zásahu do statusu a integrity dieťaťa a krajský súd uzavrel, že v záujme maloletého dieťaťa je nepochybne súlad medzi biologickým, právnym a sociálnym rodičovstvom. Práve rozhodnutie súdu prvej inštancie v rozpore s najlepším záujmom maloletého dieťaťa bolo dôvodom zrušenia napadnutého uznesenia a vrátenia veci na ďalšie dokazovanie.

Vzhľadom na vyššie uvedené dovolíme si nesúhlasiť s ústavnou sťažnosťou sťažovateľov, a túto považujeme za neopodstatnenú.

Súhlasíme s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.»

14. Sťažovatelia podaním doručeným ústavnému súdu 9. decembra 2019 vyhlásili, že súhlasia s upustením od ústneho pojednávania a k stanovisku zúčastnenej osoby uviedli, že *«toto vyjadrenie je bez osobitej relevancie k ústavnoprávnej rovine veci prejednávanej na pôde ochrancu ústavnosti. Zúčastnená osoba považuje argumentáciu sťažovateľov poukazujúcu na stabilné rodinné prostredie a práva tzv. právneho rodiča za právne teoretizovanie.*

Avšak sťažovatelia považujú za potrebné poukázať na niektoré charakteristiky vyjadrenia zúčastnenej osoby, ktoré vo svojej podstate potvrdzujú správnosť postupu sťažovateľov.

Odhlídnuc od toho, že vyjadrenie zúčastnenej osoby javí prvky istej, až nadmernej, aktivity pri formulovaní hodnotiacich úsudkov (podľa zúčastnenej osoby súd prvej inštancie v konaní postupoval až škandalózne nezákonne, ústavná sťažnosť je absolútne nedôvodnou, skutkový stav je absolútne, ale absolútne odlišným od prezentovaného atď.), však zúčastnená osoba uvádza aj nepravdivé tvrdenia, ktorých nepravdivosti si musí byť aj vedomá.

Tieto nepravdy sú prezentované tak, že nielenže poškodzujú sťažovateľov, ale vytvárajú aj akýsi fiktívny príbeh.

Zúčastnená osoba, ktorá upozorňuje ústavný súd na „bezprecedentné zavádzanie zo strany sťažovateľov“, uvádza tvrdenia (ktoré označuje ako „fakty“) ako napr., že sťažovateľ 3/ je zamestnancom otca sťažovateľky 1/ a že vyhlásením otcovstva k sťažovateľovi 2/ iba urobil službu svojmu zamestnávateľovi.

Sťažovateľ 3/ nie je a ani nikdy nebol zamestnancom otca sťažovateľky 1/.

Sťažovateľku do nemocnice odviezol jej otec, nesprevádzala ju tam zúčastnená osoba.

Zúčastnená osoba ďalej uvádza, že sťažovateľka 1/ sa v čase splodenia sťažovateľa 2/ so sťažovateľom 3/ nepoznala, neudržiavala s ním žiadny intímny kontakt. Tieto tvrdenia sa nezakladajú na pravde, lebo sa o.i. poznajú už od strednej školy. Navyše stavajú sťažovateľku 1/, sťažovateľa 3/ a tiež aj otca sťažovateľky 1/ do značne nedôstojného a z istého pohľadu aj ponižujúceho postavenia - ako má dokázať otec sťažovateľky 1/, že nikdy nezamestnával (a ani nezamestnáva) sťažovateľa 3/? A kde berie zúčastnená osoba oprávnenie uvádzať tvrdenia napr. o intímnom živote?

Zúčastnená osoba jednoducho prezentuje celú záležitosť tak, ako keby najdôležitejším bolo zistiť, kto je biologickým otcom. Ako keby nemožnosť vykonať dokazovanie za účelom zistenia biologického otcovstva bolo automaticky odopretím prístupu k súdu. Tomuto by tak bolo podľa názoru sťažovateľov (ďalej aj v množnom čísle ako „náš názor“) jedine - a výlučne - v prípade, ak by otcom dieťaťa mohol byť len biologický otec a súčasne, ak by žalobca mal bez ďalšieho právo na potvrdenie alebo vyvrátenie svojho biologického otcovstva. Tak tomu ale nie je. Náš právny poriadok nepodmieňuje otcovstvo biologickým otcovstvom.».

K vyjadreniu predsedu krajského súdu sťažovatelia zaujali stanovisko, že «určenie otcovstva ktoroukoľvek zo zákonom stanovených domnienok má materiálny účinok, nejde teda len o formálne určenie, ktoré by svedčilo formálne určenému otcovi do tej doby, kým sa nepreukáže opak. Zákon tiež počíta s možnosťou, aby bolo otcovstvo zapreté a stanovuje aj podmienky pre zapretie otcovstva. Zákon nerieši situáciu, keď by sa určenia otcovstva domáhalo viacero osôb, pričom by mal byť uprednostnený biologický otec.

Krajský súd cituje na str. 4 svojho Vyjadrenia právnu vetu uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Cdo 224/2016 zo dňa 31.10.2017 „Právny poriadok Slovenskej republiky nevyklučuje možnosť, aby sa ten, kto o sebe tvrdí, že nie je biologickým otcom mal dieťaťa, domáhal určenia neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov podľa §91 ods. 1 Zákona o rodine. V konaní má kľúčový význam najlepší záujem maloletého dieťaťa. "

Citovaná právna veta ale nie je aplikovateľná na tento prípad. Domáhať sa neplatnosti takéhoto súhlasného vyhlásenia predsa môže len ten, kto bol súhlasným vyhlásením za otca určený. Je celkom zjavné, čo má predmetné ustanovenie Zákona o rodine regulovať. Pôjde o prípady keď ten, kto vyhlásil, že je otcom dieťaťa, lebo bol presvedčený, že je tzv. biologickým otcom, zistí, že biologickým otcom nie je a vychádza z toho, že keby bol vedel, že nie je tzv. biologickým otcom, tak by vyhlásenie nebol nikdy urobil. Navyše aj v takomto prípade by sa musel domáhať neplatnosti súhlasného vyhlásenia v zákonom stanovenej lehote. A ešte aj v takejto situácii by sa skúmal ako kľúčový záujem dieťaťa.

Nič ale nebráni, aby súhlasné vyhlásenie rodičov o otcovstve učinil aj muž, ktorý- má možnú pochybnosť, či je biologickým otcom. Zákon o rodine totiž nepodmieňuje súhlasné

vyhlásenie rodičov tzv. biologickým otcovstvom. Z otcovstva totiž vyplývajú pre otca aj isté povinnosti a muž ich týmto vyhlásením vlastne aj preberá.

Interpretácia citovanej právnej vety Najvyššieho súdu Slovenskej republiky krajským súdom by v konečnom dôsledku viedla k tomu, že ustanovenie zákona, ktoré má chrániť práva muža, ktorý uznal otcovstvo súhlasným vyhlásením rodičov, by ho práve naopak oslabovalo. Je predsa otcom dieťaťa a len za istých okolností môže byť toto otcovstvo zapreté (a aj \Iedy je kľúčovým záujem dieťaťa). Ide o zjavne nesprávnu interpretáciu.

A budú súde podobne postupovať aj pri otcovstve manžela matky? Jednoducho súde začnú zvyšovať ochranu práv mužov, ktorí budú tvrdiť, že sú tzv. biologickými otcami? Teda už tradične zvýraznený sociálny aspekt otcovstva začne ustupovať prípadnému biologickému aspektu otcovstva? Pozrime sa ako je to pri matke. Matkou dieťaťa je žena, ktorá dieťa porodila. Dnes už ani matka nemusí byť v plnom rozsahu aj tzv. biologickou matkou.

Napadnuté uznesenie krajského súdu prináša niektoré prvky, ktoré sú v rozpore so zákonnou konštrukciou a ponímaním rozmeru otcovstva.

a) V tejto veci dochádza k zvýrazneniu práva domnelého biologického otca na prístup k súdu. Ak by v tejto veci boli sťažovateľka 1/ a sťažovateľ 3/ manželmi, zaiste (?) by sa domnelý biologický otec nemohol domáhať svojho otcovstva žalobou v súdnom konaní. A to bez ohľadu na to, že by manželia žili oddelene a manželstvo by neplnilo svoj účel, dokonca ani v prípade, ak by napr. manžel opustil rodinu a ani neplnil voči dieťaťu svoju vyživovaciu povinnosť. Či aj v takom prípade by súd mal konať zohľadniac právo žalobcu, ktorým by bol domnelý biologický otec, na prístup k súdu?

b) V prípade určenia otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov (nejedná sa len o vyhlásenie otca) predsa rodičia - a teda aj „právny otec“ - vyhlasujú, že muž je rodičom. Zákon to nijako nepodmieňuje biologickým rozmerom otcovstva a ani tým, že by takto „určený“ otec mal v nejakom čase vstúpiť do manželstva s matkou, alebo s matkou a dieťaťom žiť v spoločnej domácnosti.

c) Ak by sa vychádzalo z predpokladu, že domnelý biologický otec má právo sa takouto žalobou domáhať svojich práv a navyše by to viedlo aj k takému dokazovaniu, ako je analýza DNA dieťaťa, tak potom by sa dokázalo to, či je dieťa biologicky „spriaznené“ s domnelým biologickým otcom alebo s ním biologicky „spriaznené“ nie je.

Domnelý biologický otec by tým získal akurát istotu (na úrovni vedy lege artis), či je alebo nie je domnelým biologickým otcom. Samozrejme nakoľko dieťa nemôže mať dvoch otcov, tak by potom mal otec určený súhlasným vyhlásením rodičov stratiť postavenie otca. Ale ak je otcovstvo podľa všetkých domnienok určenia otcovstva rovné (teda rovnocenné), tak požíva rovnakú stabilitu, či ide o otca, ktorý je manželom matky alebo otca, ktorý je určený súhlasným vyhlásením rodičov. Teda, ak sa môže domnelý biologický otec domáhať svojho otcovstva aj proti otcovi určenému súhlasným vyhlásením rodičov, tak potom sa môže domáhať aj proti otcovi - manželovi matky? Na tieto otázky nedáva rozhodnutie krajského súdu žiadne odpovede. Jednoducho z rozhodnutia krajského súdu vyplýva predpoklad, že otec určený súhlasným vyhlásením matky nie je rovnocenný otcovi - manželovi matky. Tento predpoklad nie je samozrejme explicitne formulovaný, ale implicitne je badateľný.

d) Nepochybne je treba vychádzať z predpokladu, že ako otec - manžel matky, tak aj otec určený súhlasným vyhlásením rodičov, sú v otcovstve rovnocenní. Ak tomu tak je v prípade manžela, ktorý' nežije s rodinou, alebo dokonca, ktorý žije v inom vzťahu (v ktorom môže mať aj ďalšie deti), tak potom tomu musí byť rovnako aj v prípade otca určeného súhlasným vyhlásením rodičov, ktorý nežije s matkou dieťaťa.

e) Otcovstvo, rovnako ako manželstvo, je primárne sociálnym konštruktom.

Napadnuté rozhodnutie krajského súdu poukazuje na to, že domnelý biologický otec nemôže byť zbavený práva na prístup k súdu. Ale neformuluje žiadne kritériá, za akých sa tak môže udiť. Len okolnosť, že právny otec nežije s matkou a dieťaťom v jednej domácnosti, ho k tomu predsa nelegitimuje (opäť poukazujeme na to, že ani manžel matky nemusí žiť v domácnosti s matkou a dieťaťom).

Matka dieťaťa sa môže slobodne stykať s viacerými mužmi. Nie je ani povinná ich o tom informovať. To, že si jeden muž myslí, že splodil dieťa, ešte neznamená, že sa matka intímne nestýkala s mužom, ktorý sa stal otcom dieťaťa súhlasným vyhlásením rodičov.

Ak súd mieni klásť dôraz na právo na prístup k súdu domnelého biologického otca, tak potom by mal stanoviť kritériá aj pre prípad, ak bude domnelých biologických otcov viac.

Právo na prístup k súdu nie je absolútnym právom. Muž, ktorý sa intímne styka so ženou, ktorej nie je manželom, asi ťažko počíta s tým, že ak by aj splodil dieťa, tak

docieli právnou cestou svoje otcovstvo, a to či už proti manželovi ženy alebo proti otcovi určenému súhlasným vyhlásením rodičov.

Iste si možno predstaviť situácie, kde by bolo výslovne aj žiaduce, aby domnelý biologický otec získal rodičovské práva k dieťaťu, a to či už proti manželovi matky alebo otcovi určenému súhlasným vyhlásením rodičov. Išlo by tak nepochybne o situácie, kedy by sa dieťa nachádzalo v zlej sociálnej situácii a táto by bola riešiteľná zo strany domnelého biologického otca. Toto ale nie je tento prípad. Sťažovateľ 2/ žije vo veľmi dobrých podmienkach. Sťažovateľ 2/ má zabezpečený - dovoľme si tvrdiť, že v nadštandardnej miere - prístup k vzdelaniu, prístup k zdravotnej starostlivosti, k voľnočasovým aktivitám a pod.

Ak súd vychádza z možnej úvahy, že zúčastnená osoba dá sťažovateľovi 2/ aj vzťah otca a dieťaťa, tak to nie je isté. Matka dieťaťa nemieni so zúčastnenou osobou uzavrieť manželstvo a ani spolu žiť. Ak aj otec dieťaťa nežije s matkou a dieťaťom v spoločnej domácnosti, tak rovnako nebude žiť v spoločnej domácnosti s matkou a dieťaťom ani zúčastnená osoba. Inými slovami sa len nahradí „právny otec“ domnelým „biologickým otcom“ (ak sa vôbec preukáže, že domnelý biologický otec splodil sťažovateľa 2/) a potlačí sa tak sociálny základ otcovstva v prospech biologického rozmeru otcovstva. Dosah na sťažovateľa 2/ sa pritom neberie do úvahy.

Sťažovateľ 2/ žije v presvedčení, že jeho otcom je sťažovateľ 3/. Vysvetliť dieťaťu vo veku napr. 15 r, že jeho mama mala niekoľko intímnych partnerov je iste jednoduchšie ako to vysvetliť dieťaťu vo veku sťažovateľa 2/.

Napadnuté rozhodnutie krajského súdu rešpektuje predovšetkým právo na prístup k súdu domnelého biologického otca. Slobodné a vážne vyhlásenie sťažovateľky 1/ a sťažovateľa 3/ má zrejme ustúpiť dokazovaniu súvisiacemu s právami biologického otcovstva. Tak potom ale musí krajský súd uviesť kritériá, akými sa majú pomerovať práva a oprávnené záujmy všetkých zúčastnených (žalobcu aj žalovaných), ako je to so zabezpečením prvoradosti záujmov maloletého dieťaťa (ktoré nie je v zanedbanom prostredí), kedy sociálny základ otcovstva ustupuje prípadnému biologickému základu otcovstva.

Pokiaľ toto (ústavnú sťažnosť) vníma zúčastnená osoba ako teoretizovanie, tak my poukazujeme na to, že samotný pohľad zúčastnenej osoby je prezentovaný len z pohľadu

žalobcu, z pozície jeho práv. Súd ale musí v tomto prípade zohľadniť celý rozmer danej veci, a stanoviť jasné kritériá, ako postupovať v takejto veci. Tu sa predsa nejedná len o otázku zistiť, kto je vlastne biologickým otcom a vec uzavrieť tak, že ten, kto nie je biologickým otcom nemohol slobodne a vážne vyhlásiť, že je otcom dieťaťa. Opačný záver by predsa viedol k tomu, že muž, ktorý je napr. neplodný, by nemohol takéto vyhlásenie urobiť vôbec, a to je absurdný záver.

V konaní pred všeobecným súdom by malo byť predovšetkým preukázané, či je potrebné meniť sociálnu realitu dieťaťa, a ak áno, tak za akých podmienok. Takisto je treba vziať do úvahy otázku, do akej miery možno aplikovať postupy bežné pre civilné sporové konanie. Totiž ak by sa napokon nevykonanie testov DNA vykladalo na ťarchu sťažovateľov a za otca by bol určený žalobca, tak v prípade, ak by sa po čase vykonali testy DNA z aktivity sťažovateľa 2/ a preukázalo by sa, že biologickým otcom dieťaťa nie je žalobca, tak ako by sa riešila takáto situácia?

Sťažovatelia namietajú napadnuté uznesenie krajského súdu preto, lebo nestanovuje jasné kritériá, ako sa majú vo veci spravodlivo zohľadňovať práva strán sporu. Napadnuté uznesenie vychádza z nesprávnej interpretácie rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a nezohľadňuje sociálny rozmer otcovstva. Z uvedeného dôvodu preto sťažovatelia trvajú na sťažnosti, ktorú podali.».

15. Zo súdneho spisu okresného súdu vedeného pod sp. zn. 24 C 3/2018 ústavný súd zistil, že sťažovateľ v 2. rade, právne zastúpený advokátkou [REDAKOVANÉ], podal proti uzneseniu krajského súdu dovolanie, v ktorom žiada napadnuté rozhodnutie zrušiť. Dopytom na okresnom súde ústavný súd zistil, že súdny spis bol 17. decembra 2019 predložený najvyššiemu súdu z dôvodu rozhodnutia o podanom dovolaní.

16. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

17. Na zasadnutí pléna ústavného súdu 16. októbra 2019 bol schválený Dodatok č. 1 k Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 26. apríla 2019 do 31. decembra 2019 (ďalej len „rozvrh práce“), ktorý nadobudol účinnosť 17. októbra 2019. V zmysle tohto rozvrhu práce je Mojmir Mamojka (sudca spravodajca) členom tretieho senátu ústavného súdu. V súlade s čl. X bodom 7 rozvrhu práce veci, na ktorých prerokovanie boli od 26. apríla 2019 do 16. októbra 2019 príslušné prvý senát ústavného súdu alebo druhý senát ústavného súdu v zložení platnom v období od 26. apríla 2019 do 16. októbra 2019 a v ktorých bolo v tomto období vydané rozhodnutie o prijatí návrhu na ďalšie konanie, prerokujú tieto senáty v pôvodnom zložení (platnom v období od 26. apríla 2019 do 16. októbra 2019). Prvý senát ústavného súdu v rozhodnom období pracoval v zložení Jana Baricová (predsedníčka senátu), Miroslav Duriš a Mojmir Mamojka. Vzhľadom na uvedené rozhodol vo veci ústavnej sťažnosti vedenej pod sp. zn. I. ÚS 409/2019 prvý senát ústavného súdu v zložení tak, ako to je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

III.

Relevantná právna úprava a judikatúrne východiská ústavného súdu

18. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

19. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

20. Podľa čl. 14 ústavy každý má spôsobilosť na práva.

Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru má každý právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie. Podľa ods. 2 tohto článku štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať s výnimkou prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.

Podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkol'vek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

Podľa čl. 3 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia.

IV.

Právne posúdenie ústavnej sťažnosti

21. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie označených práv sťažovateľov uznesením krajského súdu, ktorým bol v konaní o určenie neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov o určení otcovstva a určenie, že žalobca je otcom sťažovateľa v 2. rade, zrušený rozsudok okresného súdu a vec vrátená na ďalšie konanie. Porušenie označených práv vidia sťažovatelia v namietanej nesprávnosti právnych záverov

krajského súdu, ktorý nesprávnou interpretáciou príslušných ustanovení zákona o rodine a Občianskeho zákonníka uprednostnil právo žalobcu ako domnelého otca sťažovateľa v 2. rade pred právom na súkromný a rodinný život sťažovateľov a najmä rozhodol v rozpore s princípom právnej istoty a najlepším záujmom maloletého sťažovateľa v 2. rade.

22. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne, t. j. na princípe subsidiarity. Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd pri uplatňovaní svojej právomoci vychádza zo zásady, že ústava ukladá všeobecným súdom chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Právomoc ústavného súdu je preto subsidiárna a uplatní sa až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07). Ústavný súd v systéme ochrany základných práv a slobôd predstavuje ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, I. ÚS 480/2013, II. ÚS 544/2017). Zásada subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

23. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ v 2. rade, ktorý je v konaní pred ústavným súdom kvalifikovane právne zastúpený advokátom, ústavnou sťažnosťou napáda uznesenie krajského súdu, ktoré následne navrhol preskúmať aj mimoriadnym opravným prostriedkom – dovolaním, v ktorom rovnako ako v ústavnej sťažnosti žiada zrušiť napadnuté rozhodnutie. Sťažovateľ v 2. rade teda využil jemu dostupný a účinný prostriedok nápravy pred (dovolacím) najvyšším súdom (mutatis mutandis I. ÚS 104/02), a preto situácia, na ktorú sa sťažovateľ v 2. rade sťažoval (arbitrárnosť napadnutého rozhodnutia krajského súdu, porušenie práva na spravodlivý súdny proces), tkvie v rozhodnutí najvyššieho súdu,

ktorého právomoc preskúmať napadnuté rozhodnutie krajského súdu momentálne vylučuje právomoc ústavného súdu v tejto veci.

24. Ústavný súd uzatvára, že meritórnym rozhodnutím o ústavnej sťažnosti by došlo k vzniku ústavne neakceptovateľného stavu, keď by v zásade o rovnakej veci rozhodovali paralelne viaceré orgány súdneho typu – najvyšší súd a ústavný súd (m. m. II. ÚS 1/08, II. ÚS 393/2014, III. ÚS 632/2014). Išlo by o taký stav, ktorý je v právnom štáte neaprobateľný, pretože by mohol viesť k rozdielnym rozhodnutiam v rovnakej veci, čo by malo negatívne (a len veľmi ťažko odstrániteľné) dôsledky na právnu istotu, ktorá tvorí integrálnu súčasť princípov právneho štátu (m. m. II. ÚS 294/2018).

25. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa ústavný súd ústavnou sťažnosťou meritórne nezaoberal, ale rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

26. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. januára 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu